

Metodická příloha

Zdravotní péči se rozumí péče prováděná akreditovanými institucemi nebo jednotlivci, kteří využívají lékařských, zdravotnických a ošetrovatelských znalostí a technologií s cílem:

- Podpory zdraví a prevence onemocnění.
- Léčení nemocí a snižování předčasné úmrtnosti.
- Péče o osoby s chronickými nemocemi, které potřebují ošetrovatelskou péči.
- Péče o osoby se zdravotním postižením, invalidy a handicapované, kteří potřebují ošetrovatelskou péči.
- Asistence pacientům při důstojném umírání.
- Zabezpečování a řízení veřejného zdravotnictví.
- Zabezpečování a řízení zdravotnických programů, zdravotního pojištění a jiných opatření finanční povahy.

Z uvedené charakteristiky zdravotní péče vyplývá, že **např. plastická operace provedená za účelem zkrášlení není zdravotní péčí. Stejně tak do zdravotní péče nepatří služby léčitelů, kteří nejsou akreditovanými osobami se zdravotnickým vzděláním.**

Výdaje na zdravotní péči zahrnují podle systému zdravotnických účtů (System of Health Accounts – SHA) pouze běžné výdaje. Pro potřeby této publikace jsou pojmy „výdaje“ a „náklady“ volně zaměňovány a chápány jako synonyma.

Běžnými výdaji v oblasti zdravotní péče se rozumí konečné spotřební výdaje institucí a obyvatel daného státu v oblasti zdravotnických výrobků a služeb, včetně zdravotnických služeb kolektivní zdravotní péče.

Ze sledovaných výdajů na zdravotní péči **jsou vyloučeny** následující položky:

- Výdaje na výstavbu a rekonstrukci zdravotnických zařízení.
- Investiční výdaje do nákupu a modernizace přístrojového vybavení.
- Výdaje na zdravotnický výzkum a vývoj.
- Výdaje na vzdělávání zdravotnického personálu, které jsou financované přímo ze státního rozpočtu.

Zdroje financování (HF)

Financováním zdravotní péče se rozumí různé zdroje, jejichž prostřednictvím lidé získávají zdravotnické služby, včetně přímých plateb domácností za služby a výrobky.

Veřejné zdroje zahrnují finanční prostředky získané v rámci povinného zdravotního pojištění a dále prostředky z veřejných rozpočtů.

Veřejné rozpočty zahrnují výdaje na zdravotní péči ze státního rozpočtu a výdaje z rozpočtů krajů a obcí.

- Výdaje na zdravotní péči ze **státního rozpočtu** spočívají především v podpoře zařízení dlouhodobé péče (např. domovy pro seniory) a poskytování peněžitých dávek pro osoby dlouhodobě nemocné či zdravotně postižené. Ze státního rozpočtu je hrazena i správa rezortu zdravotnictví, tj. provoz Ministerstva zdravotnictví, odborů zdravotnictví jednotlivých krajských úřadů, hygienických stanic, Státního zdravotního ústavu, Státního ústavu pro kontrolu léčiv a Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR.
- **Krajské a obecní rozpočty** zahrnují finanční prostředky na zdravotní péči z rozpočtů krajů a obcí a týkají se například provozu zdravotnické záchranné služby.

Zdravotní pojišťovny zahrnují úhrady z povinného veřejného zdravotního pojištění na zdravotní péči vykázanou zdravotnickými zařízeními a uznanou zdravotními pojišťovnami. Příjmy zdravotních

pojišťoven plynou z veřejného zdravotního pojištění, kterého je povinně účastna každá osoba s trvalým pobytem na našem území.

Soukromé zdroje zahrnují dobrovolné platby na zdravotní péči neziskových institucí, dobrovolné zdravotní pojištění a závodní preventivní péči v podnicích.

- **Dobrovolné zdravotní pojištění** v Česku zahrnuje pouze cestovní pojištění. Obyvatelé Česka nemohou k hrazení zdravotní péče s výjimkou cestovního připojištění využívat jiné dobrovolné zdravotní připojištění.
- **Neziskové organizace** zahrnují výdaje neziskových organizací (např. Červený kříž) na zdravotní péči. Může se jednat i o různé osvětové kampaně na podporu boje proti konkrétním nemocem.
- **Závodní preventivní péče** zahrnuje výdaje podniků na preventivní péči. Konkrétně se jedná o výdaje na preventivní péči v kategorii HC 6.4 Programy pro sledování zdravotního stavu.

Domácnosti zahrnují přímé výdaje obyvatel na zdravotní péči nebo jejich případnou spoluúčasť. Jedná se především o výdaje obyvatelstva za léky (doplatky u léků na předpis a platby plných cen u volně prodejných léků). Dále sem patří platby za nadstandardní výkony, materiál a služby jako jsou doplatky u stomatologů, nadstandardně vybavené pokoje v nemocnicích, služby dentálních hygienistek, nutričních terapeutů, fyzioterapeutů a další služby nehranené z veřejného zdravotního pojištění. Patří sem i regulační poplatky za pohotovostní služby či lázeňské pobyty. Ve výdajích domácností nejsou zahrnuty platby, které jsou zpětně propláceny (např. refundace od zdravotních pojišťoven při úhradě nálehavé zdravotní péče v zahraničí nebo zpětné vrácení doplatků za léky při překročení ochranného limitu).

Typ poskytovatele (HP)

Poskytovateli zdravotní péče se rozumí organizace a subjekty, které dodávají zdravotnické výrobky a služby zdravotní péče jako svoji hlavní činnost, i ty, pro něž je poskytování zdravotní péče pouze jednou z řady činností.

Nemocnice rozdělujeme na:

- **Všeobecné nemocnice** poskytují především všeobecné lékařské a diagnostické služby hospitalizovaným pacientům se širokou škálou zdravotních obtíží, ale i další služby jako například ambulantní služby, patologicko-anatomické služby, radiodiagnostické služby, klinické laboratorní služby nebo lékárenské služby. Patří sem například fakultní nemocnice, všeobecné nemocnice akutní péče, vojenské nemocnice nebo místní, okresní a krajské nemocnice.
- **Psychiatrické nemocnice** poskytují diagnostické a lékařské služby a sledování hospitalizovaných pacientů, kteří trpí duševní poruchou nebo nějakou závislostí (např. drogovou). Mezi psychiatrické nemocnice se neřadí psychiatrická lůžková oddělení všeobecných nemocnic. Patří sem psychiatrické léčebny (nemocnice) včetně protialkoholních léčeben a dětských psychiatrických léčeben.
- **Specializované nemocnice** poskytují diagnostické služby, lékařské ošetření a sledování zdravotního stavu hospitalizovaným pacientům se specifickým onemocněním nebo zdravotním stavem. Patří sem například lázně, nemocnice následné péče, léčebna TBC a respiračních nemocí, rehabilitační centrum, dětská ozdravovna nebo specializované léčebné ústavy.

Lůžková zařízení dlouhodobé péče jsou zařízení, která se především zabývají poskytováním dlouhodobé lůžkové péče, jež zahrnuje ošetřování, dohled a další druhy péče, kterou rezidenti potřebují.

- **Zařízení ošetrovatelské dlouhodobé péče** poskytují dlouhodobou péči (lůžkovou a rehabilitační) zahrnující pravidelnou základní ošetrovatelskou péči o chronicky nemocné, nemohoucí a invalidní osoby nebo rekonvalescenty či senilní osoby umístěné do těchto zařízení. Patří sem například léčebny pro dlouhodobě nemocné nebo hospice. Neřadí se sem oddělení LDN v rámci všeobecných nemocnic.

- **Léčebny duševního zdraví a pro osoby ohrožené závislostmi** poskytují lůžkovou péči a ošetření pacientům s duševními poruchami nebo s nějakou závislostí. Ačkoliv mohou poskytovat i zdravotní péči, tato zařízení především poskytují ubytování, stravu, ochranný dohled a poradenské služby.
- **Ostatní lůžková zařízení** zahrnují zařízení, jejichž činností je poskytování ústavní a zdravotní péče nezařazené v kategoriích uvedených výše.

Poskytovatelé ambulantní péče poskytují služby zdravotní péče přímo ambulantním pacientům, kteří nevyžadují lůžkovou péči. Zdravotničtí pracovníci poskytují služby především pacientům, kteří přicházejí do jejich ambulancí, nebo tito zdravotničtí pracovníci navštěvují pacienty v jejich domovech.

- **Ordinace lékařů** zahrnují zařízení všeobecných praktických lékařů a lékařů specialistů (kromě zubních lékařů) s titulem doktora medicíny. Tito lékaři provádějí svou soukromou či skupinovou praxi ve svých vlastních nebo pronajatých ordinacích (např. ve střediscích, na klinikách) nebo v zařízeních jiných subjektů jako např. v nemocnicích. Do této kategorie spadají např. praktičtí lékaři pro dospělé, praktičtí lékaři pro děti a dorost a praktičtí gynekologové.
- **Ordinace zubních lékařů.**
- **Ostatní poskytovatelé zdravotní péče** zahrnují skupinu nelékařského zdravotnického personálu anebo nezávislé nelékařské zdravotnické pracovníky, kteří se zabývají především poskytováním zdravotní ambulantní péče pacientům. Patří sem například zařízení klinického psychologa, logopeda, fyzioterapeuta nebo pracoviště dentálních hygieniků.
- **Ambulantní centra** zahrnují zařízení zabývající se poskytováním široké škály ambulantních služeb s využitím týmu lékařů, nelékařského zdravotnického personálu a často i podpůrného personálu a sdružující v sobě obvykle několik specializací. Patří sem například sdružení ambulantních zařízení, zdravotní střediska, hemodialyzační střediska nebo denní stacionáře (včetně dětských).
- **Poskytovatelé služeb domácí péče** zahrnují zařízení, která se zabývají zejména poskytováním odborných ošetrovatelských služeb v domácnostech pacientům spolu s řadou dalších služeb jako např. služby osobní péče, lékařské sociální služby, podávání léků, poskytování lékařských přístrojů a zařízení, poradenství, 24hodinová domácí péče nebo dietní a nutriční služby. Poskytovatelé služeb domácí ošetrovatelské péče v mnoha případech nahrazují služby dlouhodobě poskytované prostřednictvím zařízení ošetrovatelské dlouhodobé péče nebo služby ambulantní péče poskytované prostřednictvím ostatních poskytovatelů zdravotní péče. Patří sem například agentury domácí péče nebo komunitní zdravotní sestry a domácí ošetrovatelská péče.

Poskytovatelé doplňkových služeb jsou zařízení, jejichž hlavní činností je poskytování doplňkových služeb přímo ambulantním pacientům pod dohledem zdravotníků, přičemž tyto činnosti nespádají do léčby ze strany nemocnic, zařízení ošetrovatelské péče, poskytovatelů ambulantní péče a ostatních poskytovatelů.

- **Doprava pacientů a záchranná služba** jsou zařízení, která primárně poskytují dopravní služby pacientům (doprava pacientů k poskytovateli zdravotní péče, doprava pacientů na dialýzu nebo chemoterapii).
- **Laboratoře** jsou zařízení, která se zabývají poskytováním analytických a diagnostických služeb. Tyto služby představují především analýzu tělních tekutin a diagnostické zobrazování poskytované přímo ambulantním pacientům s doporučením od zdravotnických pracovníků či bez něj.

Lékárny a výdejny prostředků zdravotnické techniky (PZT) zahrnují specializovaná zařízení, jejichž hlavní činností je maloobchodní prodej zdravotnických prostředků pro individuální nebo domácí spotřebu a využití. Zahrnuje i zařízení, jejichž hlavní činností je výroba zdravotnických prostředků (např. kontaktní čočky nebo ortopedické a protetické pomůcky).

- **Lékárny** jsou provozovány na základě příslušnosti/licence a podléhají státnímu farmaceutickému dohledu. Majitel lékárny nebo jeho zaměstnanci musí být obvykle registrováni jako lékárníci, farmaceuti nebo magistři farmacie.

- **Prodejci a dodavatelé zdravotnického zboží a přístrojů** jsou zařízení, jejichž hlavní činností je maloobchodní prodej zdravotnických výrobků dlouhodobé spotřeby a zdravotnických pomůcek (např. pomůcky pro nedoslýchavé, dioptrické brýle a další optické pomůcky a protézy) pro individuální nebo domácí spotřebu a využití. Patří sem také zařízení, jejichž hlavní činností je výroba zdravotnických pomůcek, ale i úpravy, opravy a distribuce směrem široké veřejnosti.

Poskytovatelé preventivní péče zahrnují organizace, které uskutečňují především kolektivní preventivní programy a kampaně v oblasti veřejného zdraví zaměřené na konkrétní skupiny fyzických osob nebo na celou populaci. Patří sem např. Státní zdravotní ústav, hygienické stanice nebo zdravotní ústavy.

Poskytovatelé správy a financování zdravotnictví se dělí na:

- Státní správu.
- Správu zdravotních pojišťoven.
- Soukromé agentury pro správu zdravotního pojištění (komerční pojišťovny).

Ostatní organizace

- **Ostatní poskytovatelé zdravotní péče** zahrnují organizace, které poskytují služby zdravotní péče jako sekundární činnost, např. poskytovatelé sociální péče, kteří příležitostně poskytují i služby zdravotní péče.

Zahraniční poskytovatelé zahrnují všechny poskytovatele zdravotní péče rezidentům Česka v zahraničí.

Druh zdravotní péče (HC)

Léčebná péče je souhrnem zdravotnických služeb pacientům zahrnujících zejména stanovení diagnózy, provedení odpovídajících vyšetření, stanovení postupu léčby nemoci (odstranění bolesti a potíží), provádění léčby potřebnými postupy včetně využití léků a odpovídajících zdravotnických výrobků a následné sledování zdravotního stavu.

- **Lůžková léčebná péče** zahrnuje formální přijetí pacienta do zdravotnického zařízení za účelem léčby a/nebo péče, u níž se předpokládá pobyt přes noc. Ubytování je obvykle vyžadováno, pokud se jedná o složitější lékařské případy, u kterých je potřeba i různá doplňková péče (např. delší diagnostické postupy a předoperační nebo pooperační péče). Veškeré zdravotnické zboží a služby poskytnuté během kontaktu s hospitalizovaným pacientem za účelem péče by měly být do lůžkové péče zahrnuty.
 - **Všeobecná lůžková péče** se zaměřuje na rutinní léčbu, jako jsou případy porodů bez komplikací, záněty slepého střeva, kýly, průjmy a dehydratace u dětí, nekomplikované diabetes atd.
 - **Specializovaná lůžková péče** je spojena s hlubším, ale užším souborem stavů, které vyžadují špičkové technologie, složitější diagnostické a léčebné procedury. Jsou často plněny poskytovateli, kteří se věnují určitému stavu, onemocnění či třídě pacientů.
- **Denní léčebná péče** zahrnuje plánované výkony lékařů a nelékařského zdravotnického personálu poskytnuté pacientům, kteří byli formálně přijati do zdravotnického zařízení za účelem určení diagnózy, léčení či dalších druhů zdravotní péče, avšak s úmyslem propustit pacienta v ten samý den. Pacient je přijat a propuštěn v ten samý den, délka pobytu trvá 3–8 hodin.
- **Ambulantní léčebná péče** zahrnuje lékařské a doplňkové služby poskytované pacientovi, který není formálně přijat do zařízení a nezůstává v něm přes noc.
 - **Všeobecná ambulantní léčebná péče** pokrývá častější a nekomplikované případy všech medicínských oborů a nekomplikované případy následné léčby u akutních a chronických onemocnění dětí i dospělých. Patří sem návštěva např. praktického lékaře pro dospělé, praktického lékaře pro děti a dorost nebo gynekologa.

- **Stomatologická ambulantní léčebná péče** se zaměřuje na zdraví ústní dutiny. Kategorie zahrnuje celou škálu služeb poskytovanou v ambulantním prostředí, jako je například trhání zubů, upevňování zubních protéz a zubních implantátů a ortodoncie. Nezahrnuje výkony zubní chirurgie, které spadají do specializované ambulantní léčebné péče.
- **Specializovaná ambulantní léčebná péče** zahrnuje návštěvu ambulantního specialisty v ordinaci (např. alergologie, neurologie, ORL, gastroenterologie).
- **Domácí léčebná péče** zahrnuje lékařské, doplňkové a pečovatelské služby, které jsou poskytovány pacientům v jejich domovech a zahrnují fyzickou přítomnost poskytovatele. Zahrnuti jsou porodnické služby doma, domácí dialýza a všechny ostatní služby zdravotní péče spotřebovávané v domácím prostředí bez ohledu na poskytovatele, což může být např. příbuzný nebo specialista v oblasti zdravotnictví. Do této kategorie nepatří domovy s pečovatelskou službou.

Rehabilitační péče je souhrnem zdravotnických služeb prováděných v zařízeních rehabilitační péče (včetně lázeňských) zaměřených na odstranění zdravotních omezení a potíží pociťovaných pacientem a opětovné docílení odpovídajícího zdravotního stavu (obvykle po provedené léčebné péči).

- **Lůžková rehabilitační péče** je poskytována v rehabilitačních ústavech nebo lázeňských léčebnách.
- **Ambulantní rehabilitační péče** je poskytována v ambulantních zařízeních, např. služby fyzioterapeuta.

Dlouhodobá zdravotní péče zahrnuje služby zdravotní a osobní péče, které jsou spotřebovávány s primárním cílem zmírnění bolesti a utrpení nebo zmenšení či zvládnutí zhoršení zdravotního stavu pacienta s určitým stupněm dlouhodobé závislosti.

- **Lůžková dlouhodobá péče** zahrnuje služby dlouhodobého charakteru poskytované v zařízeních, jako jsou nemocnice, pečovatelské ústavy, domovy pro seniory, domovy pro osoby se zdravotním postižením, týdenní stacionáře apod. s možností zajištění zdravotní péče pacientům (klientům), kteří jsou v daném zařízení ubytováni.
- **Denní dlouhodobá péče** zahrnuje plánované služby dlouhodobé ošetrovatelské péče ve zdravotnickém zařízení bez přenocování. Je poskytována například v denních stacionářích, v centrech denních služeb a patří do ní také odlehčovací služby.
- **Domácí dlouhodobá péče** zahrnuje služby poskytované klientům v přirozeném prostředí jejich vlastního domova nebo v pobytových (rezidenčních) zařízeních. Služby mohou zahrnovat specializovanou zdravotní péči doma a služby na podporu neformální (rodinné či komunitní) péče.

Doplňkové služby se vztahují k diagnostice a monitorování. Doplňkové služby tedy nemají účel samy o sobě, účelem je být vyléčen, zabránit nemoci, atd.

- **Laboratorní služby** zahrnují celou škálu testů klinických vzorků zaměřených na získání informací o zdraví pacienta.
- **Zobrazovací metody** zahrnují mnoho služeb, které využívají zobrazovací technologii, jako je např. klasické rentgenové vyšetření (RTG), počítačová tomografie (CT), zobrazování magnetickou rezonancí (MRI) nebo pozitronová emisní tomografie (PET).
- **Doprava pacientů** zahrnuje dopravu pacientů do zdravotnického zařízení na lékařské doporučení nebo jako nezbytný transport (např. transport do nemocnice záchrannou službou). Doprava může být poskytnuta ve speciálně vybaveném vozidle pozemní záchranné služby, určenou leteckou záchrannou službou nebo vodní záchrannou službou.

Léky a zdravotnické prostředky jsou určeny pro použití při diagnostice, zmírňování nebo léčbě onemocnění včetně předepsaných léků a volně prodejných léků. Podle manuálu SHA nezahrnuje léky spotřebované v lůžkových zařízeních.

- **Léky a zdravotnický materiál** zahrnuje léky a zdravotnické zboží krátkodobé spotřeby, které se používají při diagnostikování, ošetření, zmírnění nebo léčbě nemoci. Zahrnuti jsou například

léčivé přípravky, značkové a generické léky, farmaceutika, patentovaná léčiva, séra, vakcíny a hormonální antikoncepce. Dále kapaliny potřebné pro dialýzu nebo i plyny používané při zdravotní péči, jako např. kyslík, pokud je pacient nebo jeho příbuzní zakoupí přímo.

- **Léky na předpis** zahrnují všechny léky včetně značkových a generických farmaceutických produktů, které jsou poskytnuty na předpis.
- **Volně prodejné léky** zahrnují všechny léky včetně značkových a generických farmaceutických produktů, které mohou nebo nemusejí být k dispozici bez předpisu, ale byly zakoupeny nezávisle.
- **Ostatní zdravotnické zboží krátkodobé spotřeby** zahrnují zdravotnické zboží krátkodobé spotřeby (např. adhezivní (náplast) i neadhezivní obvazy, podkožní injekční stříkačky, lékárníčky, zdravotnické punčochové zboží jako kompresní punčochy a bandáže na koleno apod.) obstarané pacientem bez ohledu na to, zda bylo zakoupeno v samostatné lékárně nebo lékárně v rámci zdravotnického zařízení, nemocnice nebo ambulantního prostředí nebo jakéhokoliv jiného distribučního kanálu.
- **Terapeutické pomůcky** zahrnují širokou škálu zdravotnického zboží dlouhodobé spotřeby.
 - **Brýle a další produkty oční optiky** zahrnují korekční oční brýle a kontaktní čočky včetně příslušných čisticích tekutin a přizpůsobování optikem.
 - **Ortopedické a protetické pomůcky (kromě brýlí a pomůcek pro sluchově postižené)** zahrnují ortopedické a protetické pomůcky např. ortopedické boty a další protetická zařízení, ortopedické límce a ortézy nebo krční límce.
 - **Ostatní terapeutické pomůcky a vybavení** zahrnují širokou škálu přístrojů lékařské techniky od naslouchadel přes invalidní vozíky (elektrické a mechanické) a vozítka pro invalidy, ale i různé zdravotnické zboží dlouhodobé spotřeby jinde neklasifikované jako např. přístroje na měření krevního tlaku.

Preventivní péče zahrnuje primární prevenci, která se snaží zabránit kontaktu s určitými rizikovými faktory ovlivňujícími vznik chorob (např. imunizační programy) a sekundární prevenci, která je zaměřená na programy včasného odhalení nemoci.

- **Informační a poradenské programy** – informování jednotlivců o konkrétních zdravotních problémech, jejich podmiňujících faktorech a jejich specifických rizicích.
- **Imunizační programy** zahrnují používání farmaceutických výrobků, jako jsou vakcíny, k zabránění rozvoje onemocnění, před nebo po nakažení. Například imunizace proti záškrtu, žlutence, meningokokovým infekcím, příušnicím, chřipce, tetanu nebo spalničkám.
- **Programy pro včasné odhalení nemoci** zahrnují různé typy screeningů, diagnostické testy a lékařské prohlídky. Zdravotní pojišťovny hradí některá preventivní vyšetření např. screening zhoubných nádorů, screening sluchu u novorozenců nebo preventivní prohlídky ze základního fondu veřejného zdravotního pojištění.
- **Programy pro sledování zdravotního stavu** zahrnují aktivní monitoring celkového zdravotního stavu i jeho dílčích aspektů. Preventivní programy z této skupiny se zaměřují jednak na určitá období života jako je těhotenství (předporodní a poporodní péči) nebo konkrétní věkové skupiny např. děti (růst a vývoj) nebo senioři, dále oborově na zubní a všeobecné preventivní prohlídky.

Správa systému zdravotní péče se zaměřuje na systém zdravotnictví spíše než na přímou zdravotní péči a je považována za kolektivní službu, protože není alokována ke konkrétním jedincům, ale mají z ní užitek všichni uživatelé systému zdravotnictví. Řídí a podporuje fungování systému zdravotnictví. Od těchto služeb se očekává, že budou spravovat a zvyšovat účinnost a výkonnost systému zdravotnictví. Patří sem například formulace a správa vládní politiky, nastavování standardů, nebo licencování.

Dlouhodobá sociální péče v systému zdravotnických účtů zahrnuje výdaje na služby zajišťující pomoc s činnostmi každodenního života osobám, které jsou v těchto činnostech dlouhodobě závislé na pomoci jiných v důsledku chronického onemocnění či jiných příčin postižení. Výdaje na dlouhodobou sociální péči se **nezahrnují do celkových výdajů na zdravotní péči**.

Dělí se na **sociální služby a peněžité dávky**.

- **Sociální služby** zahrnují služby tzv. asistenčního charakteru jako je zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické, výchovné a vzdělávací činnosti nebo pomoc při uplatňování práv a oprávněných zájmů pacienta (klienta). Vymezení širokého rozsahu sociálních služeb je upraveno zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů. Údaje o výdajích na sociální služby jsou k dispozici pouze ze státního rozpočtu, nikoliv z přímých výdajů domácností.
 - **Chráněné bydlení** je pobytová služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu zdravotního postižení nebo chronického onemocnění, včetně duševního onemocnění, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Chráněné bydlení má formu skupinového, popřípadě individuálního bydlení. Služba obsahuje poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování, pomoc při zajištění chodu domácnosti, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv a oprávněných zájmů.
 - **Sociální rehabilitace** zahrnuje soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob, a to rozvojem jejich specifických schopností a dovedností, posilováním návyků a nácvikem výkonu běžných činností pro samostatný život. Sociální rehabilitace se poskytuje formou terénních a ambulantních služeb, nebo formou pobytových služeb poskytovaných v centrech sociálně rehabilitačních služeb. Terénní a ambulantní služba obsahuje nácvik dovedností pro zvládnání péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti a pomoc při uplatňování práv a oprávněných zájmů. Forma pobytové služby v centrech sociálně rehabilitačních služeb obsahuje poskytnutí ubytování a stravy, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, nácvik dovedností pro zvládnání péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti a pomoc při uplatňování práv a oprávněných zájmů.
- **Peněžité dávky** dlouhodobé sociální péče představují finanční transfery ve prospěch jednotlivých osob či domácností. Pokrývají obvykle služby neformální péče zajišťované členy rodiny nebo odměnu poskytovatelům formální péče sociální podpory, kteří pomáhají pacientům (klientům) v každodenních běžných činnostech. Nenahrazují dávky na ochranu příjmu pro případ nemoci nebo invalidity. V podmínkách ČR odpovídají nové metodice SHA 2011 dávky pro osoby se zdravotním postižením, tj. příspěvek na mobilitu a příspěvek na zvláštní pomůcku a část výdajů příspěvku na péči.
 - **Příspěvek na péči** je pravidelná měsíční dávka, jež je poskytována osobám starším než 1 rok, kteří jsou závislí na pomoci jiné fyzické osoby. Příspěvek slouží k zajištění sociálních služeb nebo jiných forem pomoci při zvládnání základních životních potřeb. Do výdajů na dlouhodobou sociální péči dle SHA nejsou započteny veškeré výdaje na příspěvky na péči, ale pouze část odpovídající výdajům na příspěvky na péči pro osoby, které trvale žijí v soukromých domácnostech (nikoli v domovech pro seniory či jiných zařízeních).
 - **Příspěvek na mobilitu** je opakující se nároková dávka, která je určena osobě se zdravotním postižením starší než 1 rok. V roce 2020 činil měsíční příspěvek 550 Kč. Příspěvek na mobilitu je pro všechny postižené ve stejné výši.
 - **Příspěvek na zvláštní pomůcku** je jednorázová dávka, na kterou má nárok osoba, která má těžkou vadu nosného nebo pohybového ústrojí nebo těžké sluchové postižení anebo těžké zrakové postižení charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu a její zdravotní stav nevyklučuje přiznání tohoto příspěvku. Seznam druhů a typů zvláštních pomůcek, na které je dávka určena, je obsažen v příloze č. 1 vyhlášky č. 388/2011 Sb.,

o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. Jedná se např. o pořízení či dodatečnou úpravu motorového vozidla, stavební práce spojené s uzpůsobením domácnosti, zajištění přístupu do domu či bytu (schodišťová plošina) a další. Výše příspěvku na zvláštní pomůcku se stanoví s přihlédnutím k četnosti a důvodu dopravy, příjmu osoby a příjmu osob s ní společně posuzovaných a celkovým sociálním a majetkovým poměrům.

Základní rozdíly mezi metodikou SHA 1.0 a stávající metodikou SHA 2011

Metodický manuál **SHA 2011** zavedl v porovnání s předcházejícím SHA 1.0 některé změny a vylepšení. Spočívají zejména v rozšíření a současně i v prohloubení pohledu na systém zdravotní péče. Obojí se týká především oblasti **preventivní a dlouhodobé péče**.

Nový manuál člení výdaje na **preventivní péči** podle druhu preventivních programů, nikoli podle druhů nemocí či cílové skupiny pacientů, jak tomu bylo dříve.

- Primární prevence zahrnuje služby, které se snaží zabránit kontaktu s určitými rizikovými faktory ovlivňujícími vznik chorob např. imunizace.
- Sekundární prevence zahrnuje opatření zaměřená na včasné odhalení (již probíhající) nemoci. Zvyšuje tak možnost méně nákladných a pro pacienta méně zatěžujících léčebných zásahů a předchází progresi onemocnění. Mezi příklady sekundární prevence patří screeniny zhoubných nádorů, screeniny sluchu u novorozenců a částečně i pravidelné preventivní prohlídky.

Souhrnně lze preventivní péči (podobně jako činnosti řízení a správy zdravotní péče) označit za kolektivní služby zdravotní péče, které jsou zaměřeny na celou populaci či skupiny osob. Na druhé straně manuál rozeznává individuální spotřebu zdravotní péče, ta se vztahuje k jednotlivcům.

Význam **dlouhodobé péče** se v rámci zdravotní péče zvyšuje v souvislosti s fenoménem stárnutí obyvatelstva vyspělých zemí. Oblast dlouhodobé péče byla v posledních letech ve spolupráci OECD, EUROSTAT a WHO metodicky vyjasněna a lze předpokládat i zlepšení mezinárodního sběru dat. Upravená metodika SHA 2011 rozlišuje dvě skupiny – **dlouhodobou péči zdravotní a sociální**.

Prolínání dlouhodobé zdravotní a sociální složky péče u většiny sociálních služeb předznamenalo jejich nutné rozčlenění do položek **HC.3 Dlouhodobá zdravotní péče** nebo **HCR.1 Dlouhodobá sociální péče**.

Jednotlivé druhy sociálních služeb spadají do jedné z těchto dvou kategorií na základě charakteru, rozsahu základních činností a cílových skupin uživatelů, kterým jsou poskytovány. Na základě doporučení OECD byl použit princip dominujících činností zabezpečovaných poskytovateli sociálních služeb.

Mezinárodní srovnání

Údaje v tabulkách s **mezinárodním srovnáním**, stejně jako údaje za ČR, **nezahrnují výdaje na dlouhodobou sociální péči**. Tyto informace dle manuálu SHA nespádají do celkových výdajů na zdravotní péči a ani nejsou od většiny zemí EU k dispozici.

Klasifikace MKN-10

- I. **Některé infekční a parazitární nemoci** – nemoci obecně uznávané za nakažlivé nebo přenosné. Např. střevní infekční nemoci, virová hepatitida nebo plané neštovice.
- II. **Novotvary** – do kapitoly jsou zařazeny všechny novotvary bez ohledu na to, zda jsou funkčně aktivní či ne.
- III. **Nemoci krve a krevtovorných orgánů** – např. anemie, trombofilie nebo různé poruchy koagulace.
- IV. **Nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek** – např. poruchy štítné žlázy, diabetes mellitus (cukrovka), obezita nebo podvýživa.

- V. Poruchy duševní a poruchy chování** – např. poruchy nálad, schizofrenie nebo mentální retardace.
- VI. Nemoci nervové soustavy** – např. mozková obrna, meningitida nebo Parkinsonova nemoc.
- VII. Nemoci oka a očních adnex** - např. onemocnění spojivky, nemoci zrakového nervu nebo poruchy vidění a slepota.
- VIII. Nemoci ucha** – patří sem např. nemoci zevního, vnitřního a středního ucha a bradavkového výběžku.
- IX. Nemoci oběhové soustavy** – např. hypertenze, akutní infarkt myokardu nebo plicní embolie.
- X. Nemoci dýchací soustavy** – např. akutní infekce horních dýchacích cest, chřipka a zánět plic nebo bronchitida.
- XI. Nemoci trávicí soustavy** – např. nemoci červovitého přívěsku (apendixu), nemoci jícnu, žaludku a dvanáctníku, nemoci jater a nemoci žlučníku.
- XII. Nemoci kůže a podkožního vaziva** – např. ekzém, kopřivka, infekce kůže a podkožního vaziva.
- XIII. Nemoci svalové, kosterní a pojivové tkáně** – např. artrózy, systémový lupus nebo různé onemocnění svalů nebo jiných měkkých tkání.
- XIV. Nemoci močové a pohlavní soustavy** – např. selhání ledvin, nemoci mužských pohlavních orgánů nebo nemoci prsu.
- XV. Těhotenství, porod a šestinedělí.**
- XVI. Některé stavy vzniklé v perinatálním období** – patří sem stavy, které mají svůj původ v perinatálním období, i když úmrtí nastane nebo se onemocnění projeví později, např. postižení plodu a novorozence onemocněním matky a komplikacemi v těhotenství a při porodu nebo poruchy spojené s délkou těhotenství a s růstem plodu.
- XVII. Vrozené vady, deformace a chromozomální abnormality** – např. vrozené vady nervové soustavy, oběhové soustavy nebo rozštěp rtu a rozštěp patra.
- XVIII. Příznaky, znaky a abnormální klinické a laboratorní nálezy nezařazené jinde** – obsahuje příznaky, znaky, abnormální výsledky klinických nebo jiných vyšetřovacích výkonů a nepřesně určené stavy, kde nebyla stanovena diagnóza, podle které by je bylo možno zařadit jinde. Znaky a příznaky, které s jistým stupněm pravděpodobnosti poukazují na určitou diagnózu, jsou přiřazeny do položek v jiných kapitolách klasifikace. Položky v této kapitole obsahují v podstatě hůře definované stavy a příznaky, které nebyly tak prozkoumány, aby mohla být stanovena konečná diagnóza, které ukazují snad stejným podezřením na dvě nebo více onemocnění nebo na dvě nebo více tělesných soustav.
- XIX. Poranění, otravy a některé jiné následky vnějších příčin** – např. zlomeniny, ale i popáleniny nebo omrzliny.
- XX. Kódy pro speciální účely** – zahrnuje i kódy týkající se onemocnění COVID-19.
- XXI. Vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti** – umožňuje klasifikaci vnějších příhod, okolností a stavů jako příčin poranění a otrav a jiných nepříznivých účinků. Tam, kde přichází v úvahu kód z této kapitoly, počítá se s tím, že ho bude použito jako doplňku ke kódu z jiné kapitoly klasifikace (MKN), udávajícímu povahu onemocnění (stavu).
- XXII. Faktory ovlivňující zdravotní stav a kontakt se zdravotnickými službami** – nejrůznější zdravotní prohlídky (např. preventivní, zubní, oční nebo gynekologické), hospitalizace novorozenců po porodu, doprovod dítěte při hospitalizaci. Dále sem patří i laboratorní vyšetření, očkování, lékařské pozorování a hodnocení pro podezření na nemoci a patologické stavy (které dále nevykazují potřebu další léčby), následné vyšetření po léčbě zhoubného novotvaru, dárcovství orgánů a tkání atd.